

HIS TRANSIT...

ΤΟΥ Κ. Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Πρέπει και απ' αυτήν εδώ τη στήλη να σχολιασθή η καταδικαστική απόφαση της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής μας Αρχής για τα τελευταία βιβλία του Νίκου Καζαντζάκη. Γιατί κάθε άνθρωπος που διακονεί το πνεύμα έχει μερικά καθήκοντα που υποχρεώνεται να τα εκπληρώσει, έστω και αν η εκπλήρωσή τους στους δεινούς καιρούς που περνάμε στοιχίζει πολύ ακριβά.

Η Ίερά Σύνοδος έπρεπε ήδη την απόφασή της και την ανακοίνωσή της. Αλλά πολλοί Αρχιερείς της Εκκλησίας μας και ο Προκαθημένος της είναι αρκετά εύφρεσι άνθρωποι και από την άπληξη που είχε η κρίση τους στην κοινή γνώμη του Έθνους, πιστεύω ότι δεν θα είναι σήμερα πολύ ευχαριστημένοι. Με την παρέμβαση τους στη λογοτεχνική ζωή της χώρας έπεσαν στην παγίδα που έστησαν για να ικανοποιήσουν τη μισαλλοδοξία και την κενενοκρέμια τους μερικοί κακοί φίλοι και της Εκκλησίας και της Πολιτείας, και

κατέβηκαν από το ύψος όπου τους θέλει η κοινή ύψηλη συνείδηση, για να δώσουν επιχειρήματα σε όσους για να άνακουφισθούν από την πικρή συναίσθηση της αθεράπευτης στεριότητάς τους έργο τους έχουν κάνει να διασώσουν αυστηρικά κάθε κορυφαίο πνευματικό άνθρωπο αυτού του τόπου. Από την ώρα που ο Καζαντζάκης κατέβηκε το διεθνές αναγκαστικό κοινό και η παγκόσμια κριτική αναγνώρισε τη δύναμη του ταλέντου του, τους έγινε εφιάλης. Και όπως χτές με τον Σικελιανό, προχτές με τον Καβάφη και αντιπροχτές με τον Παλαμά, τα έβαλαν σήμερα μαζί του, για να τον εξευτελίσουν στα μάτια των άπλοϊκών ανθρώπων που εξακολουθούν ακόμη να θεωρούν θέσφατα να γραφόμενα από μερικά δήθεν σοβαρά όργανα του ημερήσιου τύπου.

Ακουσθήκαν και μερικά αελαφρυντικά για τη θέση που έπρεπε ή έπρεπε η Εκκλησία στο ζήτημα Καζαντζάκη: Τι θα θέλατε να κάνη ή

Ίερά Σύνοδος, αφού ώρισμένος ή ώρισμένοι Αρχιερείς την υποχρέωσαν να εξετάση το θέμα και αφού οι εισηγητές (ανάμεσα τους δύο Καθηγητές Πανεπιστημίου!) ήσαν καταδικαστικοί; Αναγκασθήκε να φτάση στην απόφαση που γνωρίζομε. Τι άλλο μπορούσε να κάνη;

Τι άλλο; Μα να θυμηθώ εδώ αυτά τα πράγματα και να κρατηθώ μακριά από τη διέκθεση, για να σώση το κύρος της;

ΠΡΩΤΟ: Ότι ο Καζαντζάκης είναι λογοτέχνης (όχι θεολόγος ή Ιστορικός που έρχεται να έλεγξη την αλήθεια του δόγματος) και λογοτέχνης δύσκολος, όχι προσιτός από τα παιδιά και τους άπλοϊκούς, γενικά από τους πνευματικά ανώριμους ανθρώπους. Επομένως τα μυθιστορήματά του δεν πρόκειται να κλονίσουν την πίστη των πιστών ή τα θεμέλια του Χριστιανισμού και της Ορθοδοξίας. Οι ήρωες των μυθιστορημάτων του και η δράση τους είναι πλάσματα της καλλιτεχνικής φαντασίας, όχι Ιστορικές άπεικονισεις ή σύμβολα δογματικά.

ΔΕΥΤΕΡΟ: Ότι η Έλληνική Ορθόδοξη Εκκλησία έχει από παράδοση πνεύμα φιλελεύθερο και ύπερφανευεται για το σεβασμό που συνήθεισε να δείχνη άπέναντι στα έργα του πνεύματος. Οι λίγες περιπτώσεις

που την έκαναν να βγη απ' αυτή τη φρόνιμη τακτική, είναι εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Η Ίδια μέμφεται τον Καθολικισμό για τις φωτιές και τα ικριώματα που μεταχειρίσθηκε για να κρατήση τη δογματική άπουλαρχία του.

ΤΡΙΤΟ: Ότι πάντοτε μεταμελήθηκε άργότερα ή Εκκλησία, όταν παρασυρμένη υπό φανατικούς καταδίκασσε πνευματικούς ανθρώπους (παράδειγμα: η καταδίκη του Θεόφιλου Καΐρη, του Ανδρέα Λαοκαράτου, του Απόστολου Μακράκη). Ποτέ όμως δεν μετόλιωσε, όταν έμφορημένη από σύνεση απέφυγε τις παρεμβάσεις στα ζήτηματα της Τέχνης και της Έπιστήμης και χρέος της θεωρήσε να προσήη την πίστη όχι με ήχηρες άρνήσεις, αλλά με θετική και άθόρυβη εργασία.

Η άνακοίνωση της Ίερας Συνόδου άφήνει να έννοηθώ ότι και σε προσωπικές άκομη κυρώσεις θα προβή κατά του Καζαντζάκη, αν η παροτέρα στάση του κριθώ όχι άριόζουσα. Έπειδή... ένας κακού γενομένου μύρια έπονται, καλό είναι— όσο υπάρχει άκομη καιρός— οι εκκλησιαστικοί και οι πολιτικοί μας κύκλοι να σκεφθούν άριότερα. Στους πρώτους, τους εκκλησιαστικούς, άφιερώνω αυτήν εδώ την κρίση του όνομασίου Αμερικανού συγ-

γραφέα Άλλεν Τάιπτ (που προσήλθε τελευταία στον Καθολικισμό):

«Μολονότι η Καθολική Εκκλησία έχει πλήρη έξουσία να δημοσιεύη έναν Index Expurgatorius και κατάλογο άπαγορευμένων αναγνώσμάτων ή βερσιμάτων, άκομη και να καταδικάξη δημόσια, όπως έκανε ο καρδινάλιος Σπέλμαν, ένα οποιοδήποτε φίλμ και να άπειτη ύπακοή από τους πιστούς, είναι σφετερισμός της κοσμικής έξουσίας ή προσπάθεια της Εκκλησίας να επένδυση τη θρησκευτική της άθεντία με δύναμη πολιτική».

Και στους πολιτικούς αυτά εδώ τα λόγια του Τζών Ντάνγκαν, καθηγητή στο Καθολικό Πανεπιστήμιο της Ούάσιγκτον (έπίτηδες, φυσικά, διαλέγω καθολικούς συγγραφείς και μάστα του Νέου Κόσμου):

«Δέν ξέρω Κυβέρνηση ή πολιτισμό που έζησε πολύ, έπειτ' από τη στιγμή που δέχθηκε την άρχή ότι μπορεί να επιβάλη την ήθικότητα με νομοθετικά μέτρα... Άν γίνη τούτο στον τόπο μας, μπορούμε από τώρα να έτοιμάσωμε το έπίγραμμα: His transit gloria America!».

Τις άκριβείς παραπομπές για τα δύο αυτά κείμενα τις έχω στη διάθεση των ένδιαφερομένων.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

To. Βιβλίο 2803/8 54